

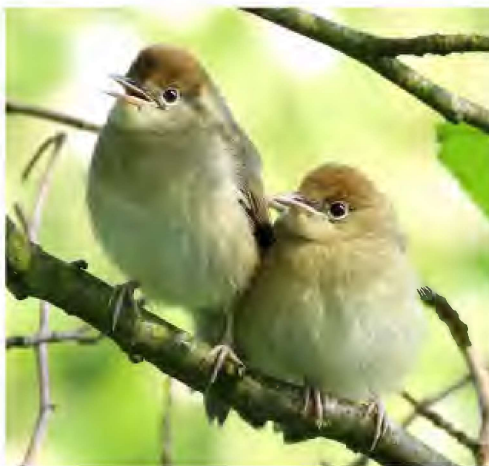
Broedvogels Diemerpark 2004-2018

Edial Dekker en Fekke Ybema

Het Diemerpark in Amsterdam is één van de soortenrijkste gebieden in de Amsterdamse regio. Dat komt doordat het park diverse biotopen bevat, zoals moeras, rietkragen, waterpartijen, grasvlakten, stukken bos en struweel. Het park is circa 90 hectare groot.

Al vanaf 1988 wordt het park geïnventariseerd op broedvogels. Dat gebeurt volgens de BMP-methode; BMP staat voor Broedvogel Monitoring Project. Deze methode is door Sovon Vogelonderzoek Nederland ontwikkeld en wordt landelijk toegepast, zodat gegevens landelijk en gedurende lange periodes vergeleken kunnen worden.

Dit artikel bestrijkt de periode 2004 tot en met 2018. Deze keuze is gemaakt omdat de broedresultaten van na 2004 niet goed vergelijkbaar zijn met die van voor 2004. Vanaf 2004 zijn er ieder voorjaar tussen de zes en acht ochtendtelrondes uitgevoerd en één à twee avondrondes¹. De samenstelling van de telgroep is in de loop der tijd flink gewijzigd², in 2018 bestond het team uit zeven tellers.

Twee jonge zwartkopjes

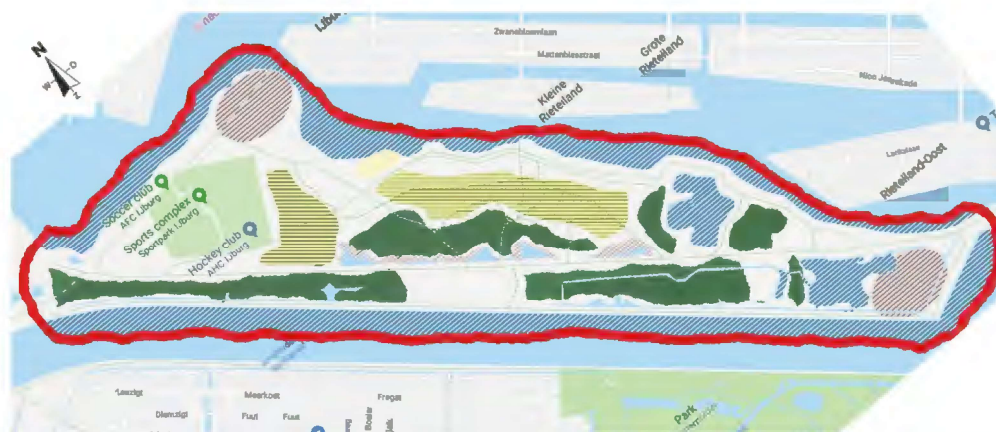
FOTO: ROB BAARS

De geschiedenis van het Diemerpark is landelijk bekend. Tot 1973 werd het gebied gebruikt als vuilstortplaats en werd er chemisch afval vanuit heel Europa gedumpt. In die periode behoorde het tot de meest vervuilde gebieden van Europa. Halverwege de jaren '90 was het voor vogelaars een bijzonder gebied. Afgesloten voor publiek kon je in alle rust genieten van de natuur en zag je van nabij broedende Haviken en Bruine Kiekendieven en liep je Vos en Hermelijn tegen het lijf. Wel hing er af en toe een flinke stank, met name in de zomer in het oostelijke deel. Tussen 1998 en 2001 werd het park gesaneerd. Men heeft toen het hele gebied "ingepakt" met een waterdichte

¹ Voor meer informatie over de BMP-methode zie de website Sovon.nl

² Lijst van tellers vanaf 2004: Merijn van Leeuwen, Rob Baars, Lammert van der Veen, Silvan Laan, Arjan Berben, Sjoukje de Bie, Leen Pauwels, Mieke Kranstauber, Edial Dekker, Jan Fekke Ybema

De Gierwaluw

	Waterpartijen:	Akkerswade, de Grote Vijver en 'randmeer';
	Rietzones:	Akkerswade, de Batterij, Wadi's ⁴ ;
	Struweel en bos:	ARK*-zone, strook ten zuiden van doorgaande weg;
	Vlaktes:	Lage begroeiing op voedselarm zand (soort duin- biotoop);
	Kunstgras sportvelden:	Biologisch dood.

*Amsterdam-Rijnkanaal

bovenlaag en schermwanden rondom van 26 meter diep. Er bovenop ligt een "leef-laag" van een meter dik, waar planten in wortelen. Het grondwater wordt permanent weggepompt en gezuiverd. In 2004 werd het park voor publiek geopend³. Het heeft de status 'ruigtegebied/struinnatuurgebied'.

Het Diemerpark is gelegen tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en de nieuwe stadswijk IJburg. Op het volgende kaartje is de indeling in biotopen weergegeven.

In dit artikel willen we trends in aantallen en soorten broedvogels van het Diemerpark analyseren gedurende de periode van 2004 tot en met 2018. In de periode vanaf 2004 hebben er zichtbare veranderingen in het park plaatsgevonden en we willen nagaan of deze veranderingen hebben geleid tot de verschuivingen binnen de broedvogelpopulatie die je naar aanleiding van die veranderingen zou verwachten. Een paar voorbeelden van deze veranderingen zijn een toename van de recreatiedruk en een toename van de begroeiing (bos- en struweelgroei).

³ Voor meer informatie zie bijvoorbeeld: <https://www.nemokennislink.nl/publicaties/eeuwig-pompen-bij-de-diemerzeedijk/>.
Of zie: *Diemerzeedijk, Zand erover*, van Joris Weijens en Martin Melchers, 2004

⁴ Wadi's worden de met riet omzoomde plasjes genoemd gelegen langs de noordoostzijde van de doorgaande weg richting Muider.

In de volgende paragraaf beschrijven we in meer detail deze veranderingen en stellen we een aantal hypothesen op over de gevolgen voor de broedvogelpopulatie in het park. In paragraaf 3 geven we de trends weer in de aantallen territoria van broedvogels in het Diemerpark en vergelijken we deze met trends die landelijk waarneembaar zijn. In de vierde paragraaf gaan we op basis van de beschreven trends na in hoeverre onze verwachtingen worden bevestigd en wat onze conclusies zijn over de aantalsontwikkelingen van broedvogels in het Diemerpark.

Veranderingen in het park die mogelijk van invloed zijn op de broedvogelpopulatie

In deze paragraaf beschrijven we een aantal ontwikkelingen in het Diemerpark sinds de openstelling in 2004. Steeds gaan we na wat de gevolgen voor de broedvogelpopulatie zouden kunnen zijn.

Toename bewoners IJburg

Sinds het park in 2004 is opengesteld, is het aantal bewoners in de nabijheid, op IJburg, enorm toegenomen. Dit is heel goed te zien tijdens de inventarisatierondes. We hebben gemerkt dat het de laatste jaren reeds vroeg in de ochtend al snel erg druk wordt met joggers, fietsers, wandelaars etc. Veelal blijven deze recreanten op de grote geasfalteerde paden en hebben ze vermoedelijk weinig impact op de vogelstand. Echter, wat we ook zien is dat steeds meer bezoekers doordringen op de plekken waar de broedvogels huizen. Vooral hondenbezitters en hun loslopende honden kunnen verstorend werken, maar ook jeugd die hutten bouwt in de bomen, etc.

We verwachten daarom een afname in de aantallen broedvogels door de jaren heen in vergelijking tot landelijke gegevens.

Verdroging rietvelden en 'Wadi's'

Verdroging is waar te nemen in de Wadi's en in de Batterij. De Batterij laat steeds meer groene begroeiing zien tussen het riet, een teken dat verlanding optreedt. Een oorzaak zou kunnen zijn dat gemaaid riet of andere begroeiing niet of onvolledig wordt afgevoerd, waardoor struiken en bomen de kans krijgen om wortel te schieten. De Wadi's worden steeds droger, wat goed te zien is aan het afnemend riet en dichtere begroeiing van struweel en wilgen.

Naast deze voortgaande verdroging en verlanding van de rietvelden was de conditie van het riet in Groot Akkerswade in het broedseizoen van 2018 opvallend slechter dan in voorgaande jaren, met veel omgewaaid overjarig riet. Mogelijk werd dit veroorzaakt door de vorst voorafgaand aan en de droogte tijdens het broedseizoen. We verwachten dat het riet zich in de komende jaren zal herstellen.

We verwachten een afname van riet- en moerasvogels in het Diemerpark door verdroging in vergelijking tot landelijke trends.

Verruiging: bomengroei en uitbreiding struweel oostzijde park

De natuur staat niet stil en gedurende de jaren van inventarisatie heeft er verruiging plaatsgevonden. Hiermee wordt bedoeld dat de bomengroei in de ARK-zone heeft doorgezet tot meer volwaardig en ouder bos en dat ook in het middendeel groei optreedt van jonge boompjes. Dit laatste is vooral goed te zien in het oostelijk gedeelte ten oosten van de Grote Vijver; waar de eerste jaren vooral lage begroeiing was met hier en daar een boompje (savanne-achtig) is nu een groot deel bedekt met struweel en boomopslag.

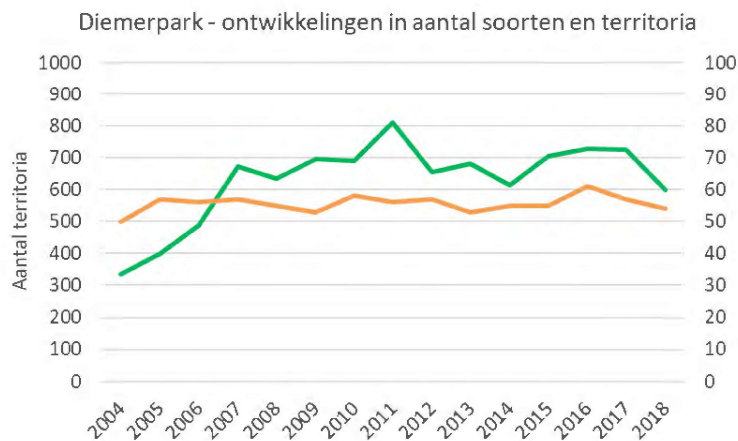
We verwachten dat door de uitbreiding van bos, struweel en boomopslag een verschuiving heeft plaatsgevonden ten gunste van bos- en struweelminnende broedvogels, en dat deze groep het in het Diemerpark beter doet dan in de rest van Nederland.

Toename sportaccommodaties

In de loop der tijd is het aantal sportvelden en kantines toegenomen. Tot circa 2013 waren er slechts enkele sportvelden aanwezig. Die sportvelden werden omzoomd met kruidenrijke velden met struweelranden. Er zijn nu zes kunstgras-sportvelden en twee clubhuizen en er zijn plannen voor verdere uitbreiding. In 2016 zijn er tweeënveertig parkeerplaatsen bij de sportvelden aangelegd en zijn de kruidenrijke velden en struweelranden verdwenen. Vóór 2016 zag je in de aanwezige kruidenrijke velden tijdens de inventarisatierondes geregeld groepjes zaadeters foerageren zoals Putters, Groenlingen en Kneutjes, maar deze lijken grotendeels verdreven uit dit gedeelte van het park. *We verwachten dat door de toename van het aantal hockey- en voetbalvelden, de aanleg van parkeerplaatsen en het verdwijnen van de kruidenrijke stroken rondom de sportvelden het aantal zaadeters zal zijn afgenomen in vergelijking tot landelijke trends.*

Beschrijving van de trends

In deze paragraaf beschrijven we de trends voor diverse soorten en soortgroepen. De eerste grafiek laat de ontwikkelingen in het totaal aantal soorten en het totaal aantal

territoria van alle soorten gezamenlijk in het Diemerpark zien. Het aantal soorten met minimaal één territorium in het Diemerpark varieerde in de periode van 2004 tot en met 2018 van 50 tot 61 (de oranje lijn in de grafiek). Het totaal aantal territoria van al deze soorten gezamenlijk (de groene lijn) varieert veel sterker met een minimum van 336 territoria in 2004 tot een maximum van 810 in 2011.

Hieronder laten we de ontwikkelingen in de aantallen territoria in het Diemerpark zien in de periode 2004 tot en met 2018 voor enkele groepen vogelsoorten. We onderscheiden daarbij rietvogels, bosvogels, struweelvogels en zaadeters. Voor de eerste drie groepen hanteren we daarbij de indeling van Sovon. Sommige vogelsoorten komen daardoor in meerdere van de hier onderscheiden soortgroepen voor. We vergelijken de ontwikkelingen in het Diemerpark daarbij met de landelijke trend voor dezelfde groepen vogels. Hierbij hanteren we de indexcijfers van Sovon, waarbij het jaar 2010 op 100 is gesteld. Het jaar 2010 heeft dus voor zowel het Diemerpark als de landelijke trend altijd indexcijfer 100 en de jaren daarvoor en daarna zijn relatief ten opzichte van 2010.

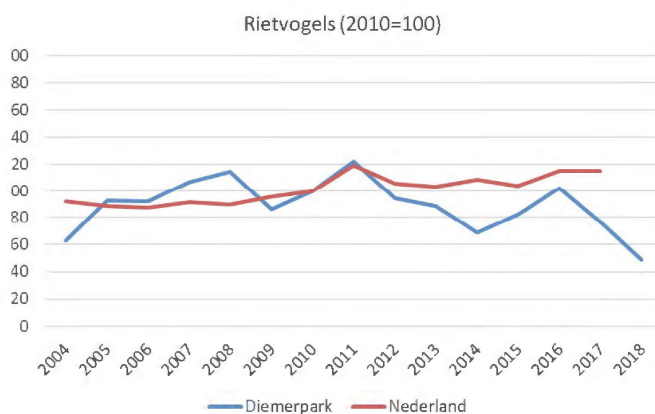
Rietvogels

De index voor de rietvogels in het Diemerpark is opgebouwd uit de volgende vogelsoorten: Kleine Karekiet, Rietzanger, Rietgors, Blauwborst, Sprinkhaanzanger, Waterral, Snor en Baardman. Bij het maken van de index wegen soorten met een gemiddeld aantal territoria van 10 of meer per jaar elk even zwaar (ongeacht het feitelijke aantal territoria van een soort). Soorten met minder dan 10 territoria zijn samengevoegd in één soortgroep⁵. Dit betreft Sprinkhaanzanger, Waterral, Snor en Baardman. De index is dus opgebouwd uit de combinatie van (1) Kleine Karekiet, (2) Rietzanger, (3) Rietgors, (4) Blauwborst en (5) de combinatie van Sprinkhaanzanger, Waterral, Snor en Baardman. Uit de figuur blijkt dat er zowel in het Diemerpark als in heel Nederland een kleine piek in het aantal territoria te zien is in 2011. Dit seizoen volgde op een nat najaar in de Sahel⁶, waar veel van de rietvogels overwinteren. Ook in het najaar van 2015 was het relatief nat in de Sahel⁷, wat een mogelijke verklaring is van de piek in 2016 in het Diemerpark. Verder is er in het Diemerpark een daling te zien in de periode 2011-2014 en in de jaren na 2016. Dit is mogelijk het gevolg van de verdroging van de rietlanden in het Diemerpark waardoor de kwaliteit van het riet achteruitgaat. Over heel Nederland is het aantal rietvogels sinds 2011 redelijk stabiel.

Hierna laten we grafieken zien van enkele karakteristieke soorten. Steeds is middels een rode lijn de trend weergegeven in Nederland, waarbij 2010 als referentiejaar geldt (index = 100). Voor het Diemerpark zijn daarentegen de feitelijke aantallen territoria weergegeven met een staafdiagram. In de figuur geeft de (verticale) Y-as aan de linkerzijde steeds het indexcijfer aan voor de trend in Nederland. De Y-as aan de rechterzijde geeft de aantallen territoria in het Diemerpark weer.

We zien in de grafieken van de Kleine Karekiet, Rietzanger, Blauwborst en Snor dat er verschillen zijn in de ontwikkelingen tussen deze soorten, maar 2011 en 2016 waren

⁵ Dit is gedaan omdat de soorten met weinig territoria anders een onevenredige invloed hebben op de trendlijn. Bijvoorbeeld: een toename van 1 naar 3 territoria zou dan een indexcijfer van 300 opleveren

voor alle vier de soorten relatief goede jaren, terwijl 2014 en 2018 vrij slechte jaren waren, met relatief kleine aantallen territoria. De Snor (een rode-lijstsoort) was zelfs helemaal afwezig in 2018. Voor de Kleine Karekiet waren 2007, 2010 en 2011 de topjaren met bijna 100 territoria. Voor de Rietzanger springt 2011 eruit met 47 territoria, voor de Blauwborst was 2016 het topjaar met 19 territoria en de Snor deed het relatief goed in 2008, 2011 en 2013 met steeds 4 territoria.

Bosvogels

De index voor de bosvogels in het Diemerpark is opgebouwd uit de volgende vogelsoorten: Winterkoning, Tjiftjaf, Koolmees, Pimpelmees, Vink, Boomkruiper, Houtduif, Holenduif, Gaai, Grote Bonte Specht en Groene Specht. Ook hier wegen in de index soorten met een gemiddeld aantal territoria van 10 of meer per jaar elk even zwaar (ongeacht het feitelijke aantal territoria van een soort). Soorten met minder dan 10 territoria zijn samengevoegd in twee soortgroepen⁸. Dit betreft ten eerste Pimpelmees, Vink en Boomkruiper en ten tweede Houtduif, Holenduif, Gaai, Grote Bonte Specht en Groene Specht. De index is dus opgebouwd uit de combinatie van (1) Winterkoning, (2) Tjiftjaf, (3) Koolmees, (4) Pimpelmees, Vink en Boomkruiper en (5) Houtduif, Holenduif, Gaai, Grote Bonte Specht en Groene Specht.

Uit de figuur blijkt dat er over de periode van 2004 tot en met 2018 een ruime verdubbeling te zien is in het aantal territoria van bosvogels in het Diemerpark. In heel

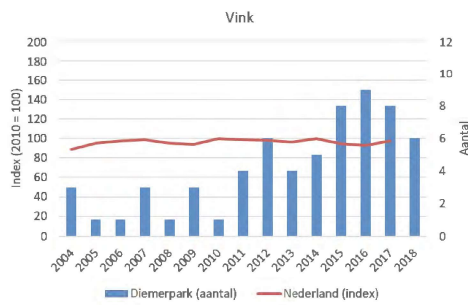
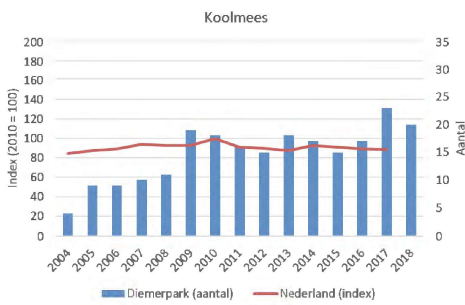
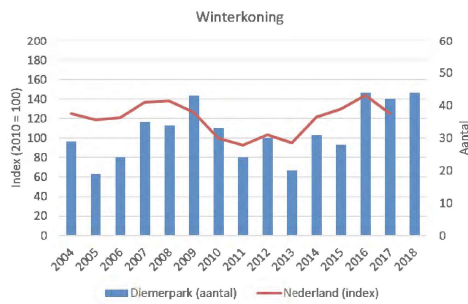
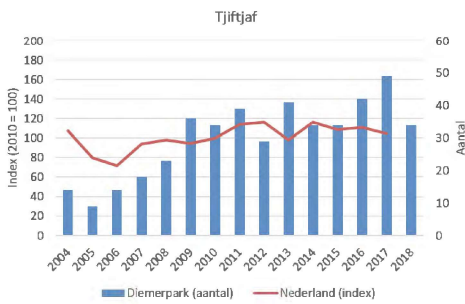
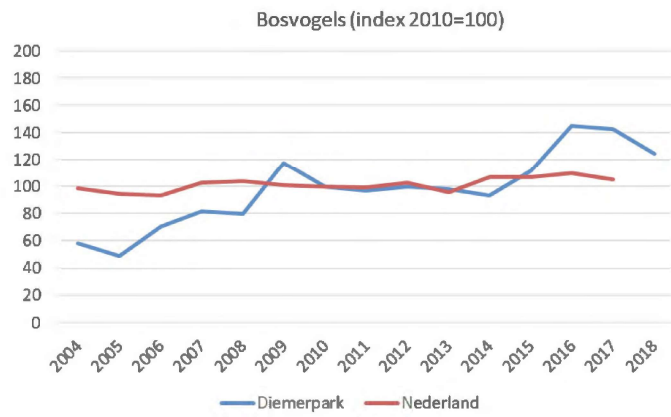
⁶ <https://www.sovon.nl/nl/content/nederlandse-broedvogels-prafereren-van-natte-sahe/>

⁷ <https://www.sovon.nl/nl/publicaties/bmp-2016-een-zoet-jaar-voor-veel-broedvogels>

⁸ Indien de soorten met minder dan 10 jaarlijkse territoria gezamenlijk gemiddeld meer dan 20 territoria bezetten, zijn deze ingedeeld in twee groepen. Indien dit gezamenlijk meer dan 30 territoria betreft, zijn ze ingedeeld in drie groepen. Bij de indeling zijn soorten die op elkaar lijken (bijv. in grootte, in gedrag, in voedsel-voorkeur) zoveel mogelijk in dezelfde groep geplaatst

Aantalsontwikkelingen broedvogels Diemerpark 2004 – 2018

De Gierzwaluw

Nederland is geen duidelijke trend in het aantal bosvogels te zien (indien we de index beperken tot soorten die in het Diemerpark voorkomen).

Wanneer we naar enkele individuele bosvogels kijken, zien we veel fluctuaties bij de Winterkoning. Deze is gevoelig voor strenge winters, maar de Winterkoningen in het Diemerpark lijken de relatief strenge winter van 2017-2018 goed te hebben doorstaan. Tjiftjaf, Koolmees en Vink laten een toename in aantal territoria zien die ook terug te vinden is in de index voor bosvogels, met een kleine teruggang in 2018 ten opzichte van het jaar daarvoor.

Struweelvogels

De index voor de struweelvogels in het Diemerpark is opgebouwd uit de volgende 21 vogelsoorten: Fitis, Grasmus, Winterkoning, Tuinfluiter, Zwartkop, Merel, Bosrietzanger, Heggenmus, Rietgors, Blauwborst, Zanglijster, Nachtegaal, Kneu, Matkop, Staartmees, Goudvink, Sprinkhaanzanger, Spotvogel, Braamsluiper, Roodborst en Cetti's Zanger. Ook hier wegen in de index soorten met een gemiddeld aantal territoria van 10 of meer per jaar elk even zwaar (ongeacht het feitelijke aantal territoria van een soort). Soorten met minder dan 10 territoria zijn samengevoegd in drie soortgroepen. Dit betreft ten eerste Zanglijster en Nachtegaal, ten tweede Kneu, Matkop, Staartmees en Goudvink en ten derde Sprinkhaanzanger, Spotvogel, Braamsluiper, Roodborst en Cetti's Zanger. De index is dus opgebouwd uit de combinatie van (1) Fitis, (2) Grasmus, (3) Winterkoning, (4) Tuinfluiter, (5) Zwartkop, (6) Merel, (7) Bosrietzanger, (8) Heggenmus, (9) Rietgors, (10) Blauwborst, (11) Zanglijster en Nachtegaal, (12) Kneu, Matkop, Staartmees en Goudvink, (13) Sprinkhaanzanger, Spotvogel, Braamsluiper, Roodborst en Cetti's Zanger.

Uit de figuur blijkt dat er over de periode van 2004 tot en met 2018 een lichte toename te zien is het aantal struweelvogels met territoria in het Diemerpark. Net als bij

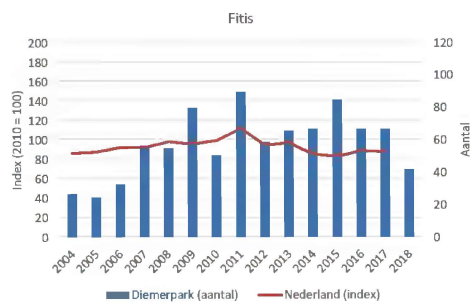
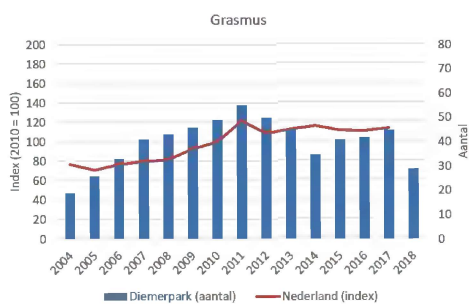
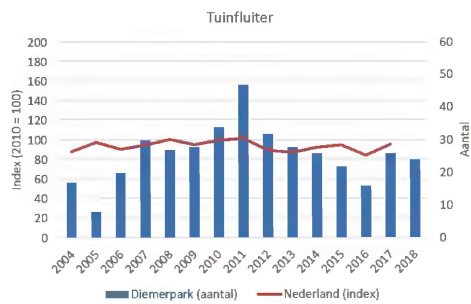
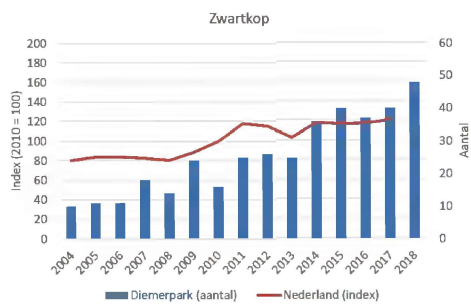
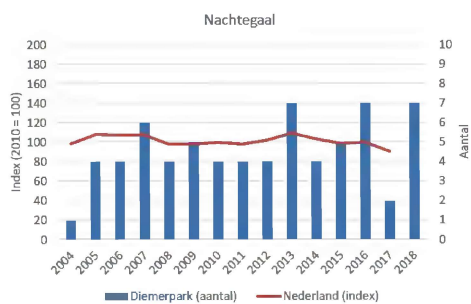
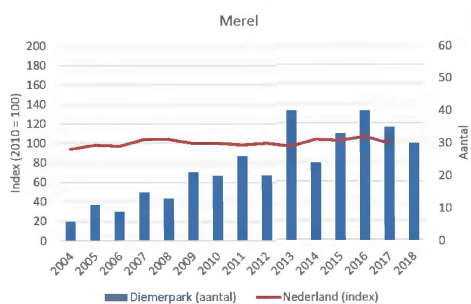
Aantalsontwikkelingen broedvogels Diemerpark 2004 – 2018

De Gierzwaluw

FOTO: EDJAL DEKKER

Koekoek

De Gierzwaluw

de rietvogels zien we een lichte piek bij 2010 in het Diemerpark. In heel Nederland is geen duidelijke trend in het aantal struweelvogels te zien. Wwellicht is er sprake van een geringe, geleidelijke toename in zowel Nederland als het Diemerpark.

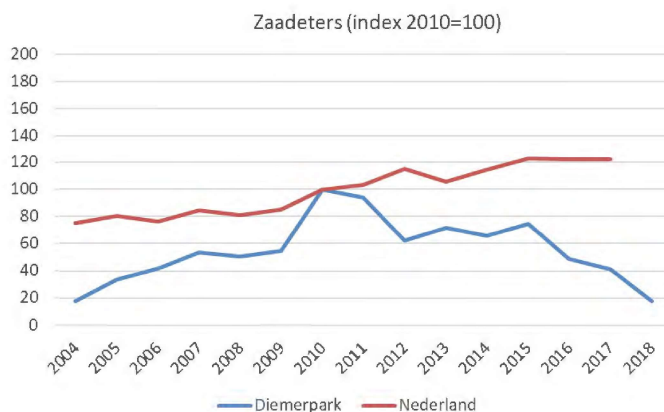
Wanneer we naar enkele individuele soorten kijken, zien we dat 2011 een topjaar was voor Fitis, Grasmus en Tuinfluiter. Bij Zwartkop en Merel zien we een gestage toename in het aantal territoria, waarbij voor de Zwartkop 2018 een topjaar was met 48 territoria, terwijl bij de Merel de aantallen iets lijken af te nemen sinds 2016. De Nachtegaal deed het goed in 2013, 2016 en 2018 met 7 territoria in het Diemerpark.

Verschuiving van bos- en struweelvogels

Op onderstaande kaartjes is weergegeven waar de territoria van Winterkoning en Zwartkop zich bevonden in het park. Deze kaartjes illustreren goed de verschuiving die heeft plaatsgevonden van bosvogels en struweelvogels richting het midden en het oostelijke deel van het park. Deze verschuiving hangt samen met de gestage toename van boomopslag in deze delen. De zuidoostelijke strook (de ARK-zone) was ook in 2011 al rijk aan bomen.

Zaadeters

De index voor de zaadeters in het Diemerpark is opgebouwd uit de volgende drie vogelsoorten: Groenling, Kneu en Putter. Er zijn uiteraard meer zaadeters in het Diemerpark, zoals de Vink. We hebben hier echter gekozen voor de vogelsoorten die afhankelijk zijn van ruigte. Hoewel Kneu en Putter jaarlijks gemiddeld minder dan 10 territoria in het Diemerpark hebben (respectievelijk 8 en 6.7), wegen deze soorten wel even zwaar mee in de index als de Groenling.

Winterkoning 2011 – 24 territoria

Winterkoning 2018 – 44 territoria

Zwartkop 2011 – 25 territoria

Zwartkop 2018 – 48 territoria

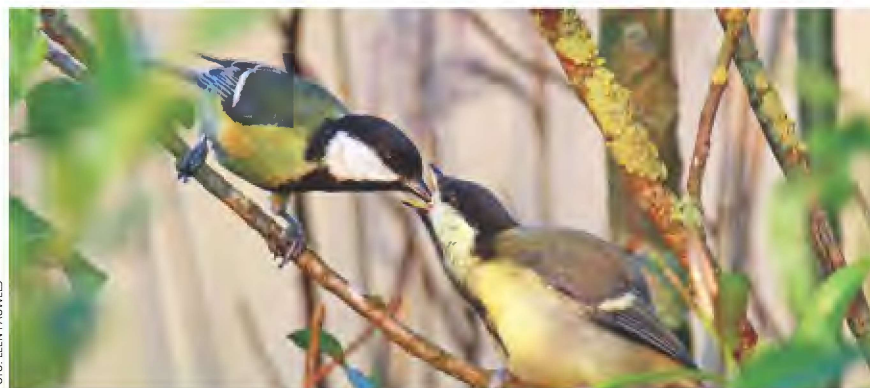

FOTO: LEEN PALUWELS

Jonge koolmees wordt gevoerd

De Gierzwaluw

In de figuur is te zien dat de trend in Nederland voor deze drie zaadeters sterk positief is. In het Diemerpark is in de jaren 2004 tot en met 2010 eveneens een flinke toename te zien. Vanaf 2010 gaat het echter bergafwaarts met de zaadeters, met in 2018 slechts een vijfde van het aantal territoria ten opzichte van 2010.

Voor Groenling en Kneu zien we dat 2010 een topjaar was en Putter piekte een jaar later. Groenling en Kneu namen na 2016 sterk af. Voor de Putter was 2016 een relatief slecht jaar en na een korte opleving in 2017 was de Putter in 2018 volledig afwezig.

Conclusies ten aanzien van de veranderingen in het park

Verwachte afname aantallen broedvogels door de jaren.

Vanwege de toename van de recreatiedruk in het park, hetgeen tot uitdrukking komt in hogere bezoekersaantallen en meer loslopende honden, verwachtten we een afname van de aantallen territoria van broedvogels ten opzichte van landelijke trends.

Als we de resultaten bekijken voor alle broedvogels in het Diemerpark (de grafiek op pagina 18), dan zien we geen overtuigende afname van het aantal territoria in de periode 2007 tot en met 2018. Het jaar 2011 was een topjaar, maar ook de recente jaren 2015-2017 kenden een relatief hoog aantal territoria. In de jaren 2014 en 2018 waren de totale aantallen territoria relatief laag, maar dit is onvoldoende reden om te veron-

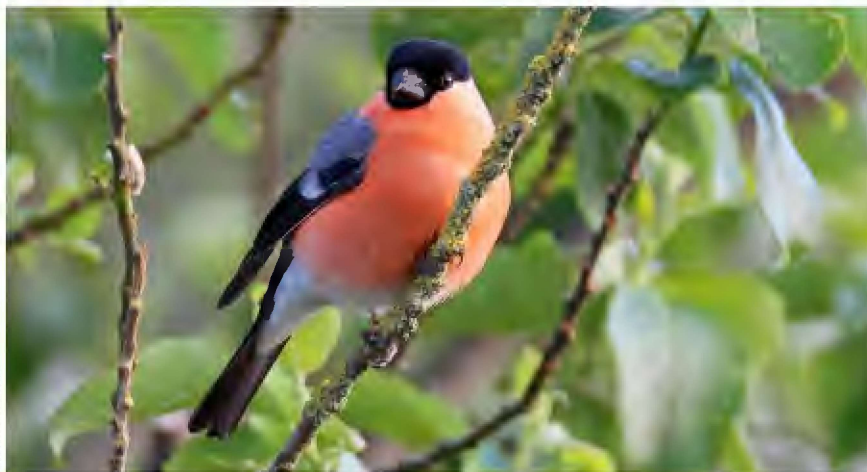

FOTO: LEEN PAUWELS

Goudvink, man

derstellen dat er sprake is van een structurele afname van de aantallen broedvogels. Ook wanneer we ons beperken tot de vijf meest voorkomende broedvogels (Kleine Karekiet, Fitis, Grasmus, Winterkoning en Tjiftjaf) levert dat geen eenduidig patroon op. We zien bij twee van deze soorten een afname ten opzichte van de landelijke trend. De Kleine Karekiet en de Grasmus laten een afname zien vanaf 2010 resp. 2007. Voor Fitis, Winterkoning en Tjiftjaf lijkt de aantalsontwikkeling niet af te wijken van de landelijke trend. Op basis van de cijfers voor Kleine Karekiet en Grasmus alleen is het lastig een uitspraak te doen over afname ten opzichte van landelijke trend.

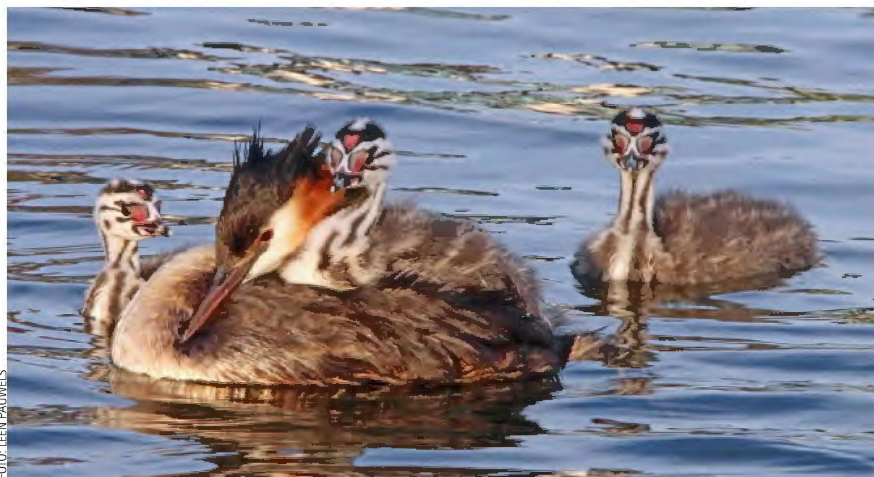
In de eerste jaren, tussen 2004 en circa 2009, laten deze vijf broedvogelsoorten ten opzichte van de landelijk trend alle een behoorlijke toename zien in aantal territoria. Deze toename is verklaarbaar aangezien bij de openstelling van het park in 2004 de verschillende biotopen nog in het beginstadium van ontwikkeling verkeerden. Het Diemerpark was toen vrij kaal. In de jaren daarna kon de vegetatie zich ontwikkelen, waardoor meer mogelijkheden voor broedvogels ontstonden.

We concluderen dat er onvoldoende aanwijzingen zijn voor een afname van de aantallen broedvogels en verwerpen dus deze hypothese.

Afname rietvogels door verdroging

Zoals eerder geconstateerd is de landelijke trend voor rietvogels redelijk stabiel. In de grafiek voor rietvogels is een lichte stijgende de landelijke trend te zien met een piek in 2011. Wat het Diemerpark betreft vindt er juist vanaf 2011 een daling plaats ten opzichte van deze landelijke trend. De daling is niet rechtlijnig en is vooral te zien tussen 2011 en 2014 en na 2016. Dit zou heel goed kunnen passen bij onze veronder-

De Gierwaluw

Fuut met jongen

stelling dat de rietvelden in het Diemerpark verdrogen en er verlanding plaatsvindt wat leidt tot een afname van de rietvogels. De leefomgevingen in de Wadi's en in de Batterij zijn kwetsbaar. Naast toename van de recreatiedruk zijn verdroging, verzuivering en verlanding natuurlijke processen (versneld door klimaatverandering en stikstofdepositie) en het vergt beheermaatregelen om gezonde rietvelden intact te houden. Ook zullen we de conditie van de rietvelden in Akkerswade goed moeten monitoren om na te gaan of ook daar aanvullende beheermaatregelen nodig zijn.

We concluderen dat er inderdaad sprake is van een afname in het aantal territoria van rietvogels en dat dit waarschijnlijk mede door verdroging wordt veroorzaakt. We beschouwen deze hypothese als bevestigd.

Toename bos- en struweelvogels door verzuivering

Vanaf 2004 is het aantal territoria van bosvogels sterk toegenomen en het aantal broedgevallen meer dan verdubbeld. We zien wederom een versnelde inhaalslag van 2004 tot 2009, waarna opnieuw een toename plaatsvindt vanaf 2015 ten opzichte van de landelijke trend. Dit komt overeen met de veranderingen in de begroeiing in het Diemerpark. Vanaf 2004 is het bosareaal flink toegenomen en die toename is nog steeds gaande.

Wat struweelvogels betreft is de toename minder duidelijk. Sterker nog, in tegenstelling tot wat we verwachtten heeft er van 2004 slechts een lichte toename plaatsgevonden en is er ten opzichte van de landelijke trend geen duidelijk verschil. Dit is toch wel enigszins verbazingwekkend aangezien de gebieden met struweel flink zijn toegenomen, met name in het oostelijk deel van het park. Wellicht speelt hier de

eerder genoemde toename van de recreatiedruk een rol, met meer loslopende honden, vooral in het struweelgedeelte in de midden van het park. Deze ontwikkeling zou een toename van de aantallen struweelvogels elders in het park weer grotendeels teniet kunnen doen.

We concluderen daarom dat de verwachte toename van bosvogels wel heeft plaatsgevonden, maar die van struweelvogels niet. Hiermee beschouwen we deze hypothese als gedeeltelijk bevestigd.

Afname zaadeters vanwege uitbreiding sportvelden en verwijderen kruidenrijke stroken rondom de velden

Tot 2010 zien we een duidelijke toename van de zaadeters Groenling, Putter en Kneu. Ook voor deze soortgroep geldt dat vanaf 2004 de biotopen zich gunstig hebben ontwikkeld met een toename van natuurlijke voedselbronnen, zoals in dit geval de kruidenrijke stroken. Vanaf 2010 stopt de toename ten opzichte van de landelijke trend en vindt er een afname plaats. Zowel de stand van Kneu, Putter als Groenling ontwikkelt zich negatief ten opzichte van de landelijk trend vanaf respectievelijk 2015, 2014 en 2011. Voor de zaadeters gezamenlijk geldt een afname ten opzichte van de landelijke trend vanaf 2010. Zonder dit direct te kunnen bewijzen, kunnen we stellen dat juist de veranderingen in het Diemerpark die direct ingrijpen op de foerageerplaatsen van de zaadeters, namelijk de toename van de sportvelden en de aanleg van parkeerplaatsen ten koste van kruidenrijke zones debet zijn aan de afname van zaadeters ten opzichte van de landelijke trend vanaf 2010.

Het weghalen van kruidenrijke zones rondom de sportvelden is vanaf 2010 geleidelijk gegaan. Vandaar dat niet nauwkeurig is vast te stellen in welk jaar de impact het duidelijkst was. De sterke afname van Kneu kan samenhangen met de aanleg van de parkeerplaatsen in 2016, maar ook hier geldt dat een duidelijk en direct effect lastig is aan te tonen omdat vóór de aanleg van de parkeerplekken het aantal territoria al duidelijk aan het afnemen was.

Niettemin zijn er voldoende aanwijzingen dat het aantal zaadeters in het Diemerpark afneemt. We beschouwen deze hypothese daarmee als bevestigd.

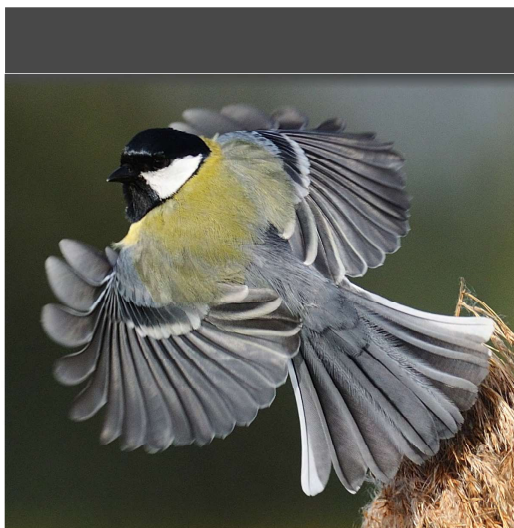
Tot slot

Dat het Diemerpark onder toenemende druk staat van recreatie lijdt geen twijfel. Het aantal bewoners in de directe omgeving neemt gestaag toe. En alhoewel de vogelbroedpopulatie stabiel lijkt, kent het park wel degelijk kwetsbare gebieden. Er wordt bijvoorbeeld veel door met name jeugd gespeeld in de beboste ARK-zone. Het gaat om huttenbouw, kampvuurtjes etc. De ARK-zone is het meest 'verwilderde' gedeelte van het park. De aantallen Nachtegalen, Spotvogels, Grasmussen en overige struweelvogels tonen dit aan. Door de hoge recreatiedruk nestelen er geen roofvogels in het park, terwijl de biotoop er zeker geschikt voor is. Evenzo is het aantal loslopende

De Gierzwaluw

honden in de buurt van vogelrijke struwelen erg hoog. Het park is aangelegd met als primaire doelstelling natuurcompensatie voor de uitbreiding van intensieve woningbouw aan de oostkant van de stad. Het is dan ook erg belangrijk de natuurwaarde van dit prachtige park met de diversiteit aan biotopen te behouden. We doen daarom graag een aantal aanbevelingen.

- Bescherm de ARK-zone tegen (jeugd-) recreatie door ondoordringbare houtwallen rondom aan te leggen. Dan ontstaat er een kans voor roofvogels om weer terug te keren.
- Breng kruidenstroken aan daar waar mogelijk. De kunstgras sportvelden en de vlaktes daaromheen zijn uitermate geschikt voor de aanleg van kruidenrijke stroken die als voedsel kunnen dienen voor zaadeters. Te denken valt aan inheemse kruidenstroken en meidoorn/sleedoorn-heggen. Vóór 2015 zag je er Vinken, Putters, Groenlingen en Kneuen foerageren, maar na die tijd zijn ze in dit deel van het park verdwenen. De Kneu (een rode-lijst soort) is zelfs bijna helemaal verdwenen als broedvogel uit het park.
- Handhaaf het verbod op loslopende honden in kwetsbare delen van het park. Maak desnoods de gebieden waar honden los kunnen rondlopen groter. Er zijn geschiktere locaties te vinden voor honden dan de kwetsbare, vogelrijke struwelen aan de oostkant van het park waar ze nu veel zijn aan te treffen.
- Houd de Batterij rijk aan rietvogels. Dat kan bewerkstelligd worden door verlanding tegen te gaan, door gemaaid riet en overige plantenresten te verwijderen en door actief beheer te voeren voor een natte, moerasachtige biotoop.
- Kortom: koester en bescherm de natuurwaarden van het Diemerpark: dat betekent geen nieuwe activiteiten, festivals, mountainbikes, drone-wedstrijden etc. Het blijft een unieke plek voor Amsterdammers om dichtbij huis bijzondere vogels te zien en te horen: Kleurrijke Blauwborsten en IJsvogels, en volop zingende Nachtegalen bijvoorbeeld. Daarvoor hoef je echt niet helemaal naar de duinen.

Alle hand-, arm- en staartpennen in actie bij het wegvliegen

FOTO: EDIJAAL DEKKER

Dank aan de volgende personen voor commentaar op eerdere versies: Rob Baars, Arjan Berben, Frank van Groen, Mieke Kranstauber, Leen Pauwels, Jan-Willem Vergeer (Sovon).